

40 שנות היכרות וידידות: מלחמת העולם השנייה דרך מלחמות ישראל; מלונדון - למדבר שהיה מנסורה ומשך השנים הפך להיות כפר גנים. שנים רבות של חוויות משותפות. ובכל זאת איני מתמר לדעה את נסתרות לבו של לו.

תנועת הבונים השפיעה על כולנו, אך נדמה לי שעל לו ההשפעה היתה עמוקה מאד. מיספוריו נראה שהצטרף לתנועה בגיל צעיר ובה עוצבה כל דרכו בחיים וגישתו לציונות ולסוציאליזם. כשפגשתי את לו בפעם הראשונה, בהגיעי להכשרת "גורזי ליו", אמר לי בעזוק: "אני ציוני סוציאליסטי", וכך אמנם היה ואכן נשאר נאמן לשני העקרונות האלה במשך חייו בהכשרה, בפעולה התנועתית, במשק ובשליחות.

הרקע של לו, כמו רוב החברים בגיל שלנו, היה דתי. מצאנו הרגשת יציבות ותמיכה באמונה ובפולחנים של היהדות. בית הכנסת היה מקום טבעי בשבילנו ומנהגי הדת היו מסגרת לחיינו ופעולתנו. מה גרם למהפכה שהתראשה בגישתנו לחיים וליהדות, אך בסופו של דבר השפיעה על מעט מאד מהין הנוער של דאז, גם מאלה שהצטרפו לתנועות הנוער הציוניות, לקום ולעלות ארצה? השנים שבהן לו התבגר היו שנים גועשות וסוערות. משר עולמי כלכלי התרחש בשולם כולו מבלי שמנהיגי המדינות ידעו איך להתמודד עמו. מיליונים באירופה ואמריקה רעבו לחם. ברוסיה מתבצע נסיון לבנית חברה חדשה, נסיון שמשך את לבנו ורק במאוחר התברר שהנסיון הקומוניסטי היה אכזרי ביותר, גרם לעבדות של מיליונים ומות למיליונים אחרים. במדינות אירופה פותחו "איזמים" שונים אך ה"פאשיזם" גבר ברובן, מנהיגות של בדיונים, אשר הובילה ל"נאציזם" ולשואה.

גם בתנועות הנוער היהודיות ההשפעה של האיזמים הפוליטיים היתה עמוקה ביותר. רק חלק קטן מנוער זה הבין שאין ישועה להם כיחידים או כיהודים באידיאולוגיות, שהכחישו את הבעיות המיוחדות של היהודים כעם. עלית כוח האנטישמיות באירופה שברה גם את היציבות של האמונה הדתית ותיזקה את ההרגשה שרק הציונות הפעילה וריכוז העם בארץ ישראל תתן את הבטחון והיציבות הדרושים.

לו היה חלק של הקומץ הזה ונשאר נאמן לאידיאלים הבסיסיים של שני הרעיונות הפוליטיים שהשפיעו עליו - הסוציאליזם לפי מהותו ההומניסטי והציונות בפעולה, כישראלי וחבר קיבוץ. יש חברים שמבלי להיות בעלי תפקידים מרכזיים בקיבוץ, מהווים את חוט השרדה של חברתנו. השפעתם עמוקה ביותר והיא נובעת מאורח חייהם, ודבקותם בדרך שבה נהרו בחיים; מפעולותיהם היומיומיות בעבודה, בשיחות סביב השולחן, בגישתם לשאלות הכוערות של המדינה ושל החברה הקטנה, ובהזדהותם עם המשימה הציונית החברתית של התנועה הקיבוצית. לו היה אחד מהחברים המרכזיים האלה.

חיים נמשכים אך החלל שנגרם בהעדר חבר וידיד ישאר לעולם.